

Osvrt na »Zakon o naravni in kulturni dediščini SR Slovenije«

Vanja Zaninović

Muzejski dokumentacioni centar,
Zagreb

Sredinom listopada (12-14) 1982. godine Društvo muzealaca Slovenije organiziralo je u Celju Občni zbor društva na kojem je održano i stručno savjetovanje pod zajedničkim nazivom: »Uloga muzeja i novi zakon«. Trebi reći da je »Zakon o naravni in kulturni dediščini« objavljen u »Uradnom listu« SR Slovenije 13. I. 81. godine i da s njegovom primjenom prestaje vrijediti Zakon o varstvu narave (»Uradni list« SRS, br. 7/70), Zakon o varstvu kulturnih spomenikov (»Uradni list« LRS, br. 26/61 in SRS, br. 11/65), Zakon o muzejih (»Uradni list« LRS, br. 32/59. in SRS, br. 11/65) i Zakon o arhivskom gradivu in arhivih (»Uradni list« SRS, br. 34/73).

U referatima na temu »Uloga muzeja i novi zakon« dana su razmišljanja u vezi s primjenom navedenog zakona, koji u muzejsko-galerijskoj djelatnosti SR Slovenije znači stanovitu novinu.

Zakon o prirodnoj i kulturnoj baštini regulira društvenu brigu za prirodu i kulturnu baštinu, određuje prava i dužnosti fizičkih i pravnih osoba u vezi s prirodnim i kulturnom baštinom i osigurava poseban društveni interes kod obavljanja djelatnosti zaštite.

Prirodna i kulturna baština su nepokretni, pokretni predmeti i njihove grupe, područja i pojedini dijelovi prirode koji imaju za SR Sloveniju ili za njen uži teritorij kulturnu, znanstvenu, povijesnu i estetsku vrijednost.

Jedna od novosti je svakako jedinstveno reguliranje zaštite prirode i kulturne baštine. Zaštitu prirode je do sada regulirao poseban zakon, dok novi zakon ukazuje da obje djelatnosti, zaštitu prirode i kulturne baštine, treba zajedno organizirati.

Dijelovi prirodne i kulturne baštine koji imaju posebnu kulturnu, znanstvenu, povijesnu ili estetsku vrijednost proglašavaju nadležni organi za kulturne i povijesne spomenike ili za prirodne znamenitosti.

Kulturni i povijesni spomenici mogu biti pojedinačni pokretni ili nepokretni predmeti, naselja ili dijelovi tih naselja, područja i zbirke.

Pokretni dijelovi prirodne i kulturne baštine s kojima upravljaju muzeji

jesu: pojedinačni predmeti, zbirke, spomenici ili znamenitosti.

Vrijednost kulturne baštine je prije svega u raznolikosti i regionalnoj osobnosti, čemu je uzrok u geografskom položaju nastajanja. Dakle, kulturna baština je sav u materijalu opredmečen rad u kojem se izražava određeno značenje za kulturu naroda, dok se kulturni spomenik iskazuje kao materijalna tvorba s posebnom kulturnom vrijednošću i za budućnost.

Najnoviji stav Zavoda SR Slovenije za zaštitu prirodne i kulturne baštine jest da kulturna baština postaje spomenik kulture tada kada se kulturna vrijednost (dakle povijesna, znanstvena, odgojna, estetska ili emocionalna vrijednost) odnosnog objekta tako vrednuje da se objekt u izvornom ili u tradicionalnom obliku i materijalu može sačuvati i za budućnost.

Slijedeća novost je promjena načina zaštite: iz dosadašnje »ex lege«, odnosno neposredno po zakonu zaštićenog spomenika prelazi se na »posrednu zaštitu« prirodne i kulturne baštine te iz nje odabranih kulturnih i povijesnih spomenika i znamenitosti i prirodnih znamenitosti. Po novom zakonu to je podjela zaštite kulturne baštine na pokretnu i nepokretnu baštinu, koja je po starom zakonu prepuštena zavodima za zaštitu spomenika.

Iz tog nužno slijedi i proširenje kompleksa stručnih organizacija za zaštitu kulturne baštine. U osnovi one se sada dijele na zavode za zaštitu spomenika, kojima je dužnost da brinu za zaštitu nepokretne kulturne baštine i koje osnivaju općine za svoje područje, te na muzeje i galerije, kojima je povjerena zaštita pokretne baštine. Ova se zaštita vrši s neposrednom društvenom odgovornošću i uključuje se u društveno planiranje.

Stručne organizacije za zaštitu nepokretne baštine ostat će organizirane po regionalnom načelu zbog povezivanja regija u društveno-političkim i privrednom pogledu i u kojima je moguće organizirati spomeničku službu, koja će udovojiti zakonskim propisima o verifikaciji. Slično se rješenje predviđa za muzeje i galerije, pa treba izraditi preciznu mrežu muzeja po jedinstvenoj metodologiji.

U tim organizacijama trebaju biti zastupljene sve strukture radnika osnovnih, humanističkih i tehničkih struka sposobnih da obrade kulturnu baštinu općenito, u okviru jedinstvenog radnog procesa, tj. da ustanove temeljne stručne i vrijednosne elemente kulturne baštine.

Financijska sredstva potrebna za izvođenje zadataka kod zaštite kulturne baštine sakupljala bi se kao predmet slobodne razmjene rada za stručne zadatke i programe. Upravne zadatke formirala bi DPS (društveno-politička skupnost).

Referate vezane za temu ovog stručnog savjetovanja iznijeli su drugovi: Sergej Vrišer, Matija Murko, Stane Mrvić i Marijan Slabe.